

T Á R S A S Á G A S Z A B A D S Á G J O G O K É R T

TASZ

**A Társaság a Szabadságjogokért jogvédő szervezet
véleménye**

**A büntető törvénykönyv módosítására vonatkozó T/11705 számú
törvényjavaslatról**

**Készítette:
dr. Simon Éva
Politikai szabadságjogok programvezető**

BUDAPEST, 2010. FEBRUÁR 11.

A Társaság a Szabadságjogokért jogvédő szervezet álláspontja a büntető törvénykönyv módosításáról.

1. Bevezető megjegyzések

A képviselői önálló indítványként 2010. január 27-én benyújtott törvénymódosítási javaslat a büntető törvénykönyvben új tényállás megalkotására tesz javaslatot, a „Holokauszt nyilvános tagadása” címmel¹.

A javasolt tényállás védett jogi tárgya a holokauszt áldozatának méltósága. Az elkövetési magatartás a holokauszt tényének tagadása, kétségbe vonása vagy jelentéktelen színben való feltüntetése.

Jogdogmatikailag nem indokolt, hogy az emberi méltóság védelmére vonatkozó törvényi tényállás a köznyugalom elleni bűncselekmények körébe kerüljön, ahelyett, hogy hasonlóan a rágalmazáshoz és becsületsértéshez, a személy elleni bűncselekmények körébe sorolná a jogalkotó.

A kezdeményezett törvénymódosítás figyelmen kívül hagyja az alapjogi rendszert, a büntetőjog már ma is alkalmazható szankciórendszerét valamint annak ultima ratio jellegét.

A TASZ álláspontja szerint a kirekesztő, rasszista és antiszemita beszédekkel szembeni fellépés alkotmányos kötelezettsége nem büntetőjogi tiltással, hanem oktatással és a közhatalom gyakorlók ilyen jellegű megszólalásaira kialakított esetleges új szankciókkal oldható meg hatékonyan.

A TASZ álláspontja szerint a beterjesztett törvényjavaslat nem alkalmas a rasszista, antiszemita, kirekesztő beszédek felszámolására, és nem felel meg az alapjogi korlátozások szükségességi, alkalmassági tesztjének.

A TASZ a törvényjavaslat visszavonását javasolja.

2. Általános megjegyzések

A TASZ álláspontja szerint – mint azt már több, a holokauszt tagadásának kriminalizálására vonatkozó törvényjavaslat során kifejtettük (T/9584, T/9861) – az antiszemitizmus és a kirekesztő, rasszista szemléletmód és az ilyen vélemények nyílt hangoztatása súlyos problémát jelent. Felmérések bizonyítják, hogy a nemzeti, etnikai, vallási kisebbségekkel szembeni előítéletek és kirekesztő attitűd egyre inkább része mindennapjainknak. Ezt a helyzetet megszüntetni azonban nem egyes, a holokauszt tragédiáját tagadó, kétségbe vonó, jelentéktelen színben feltüntető emberek börtönnel való fenyegetése fogja megoldani, hanem elsősorban jogon kívüli társadalompolitikai eszközök, mint a nemzeti alaptanterv átalakítása, az anti-diszkriminációs oktatás bevezetése, stb.

¹ A holokauszt nyilvános tagadása

269/C. § Aki nagy nyilvánosság előtt a holokauszt áldozatának méltóságát azáltal sérti, hogy a holokauszt tényét tagadja, kétségbe vonja vagy jelentéktelen színben tünteti fel, büntetést követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

A holokausztagadás kriminalizálása a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozását jelenti. Ezért a holokausztagadás kriminalizálása esetén azt szükséges megvizsgálni, hogy alkalmas-e, szükséges-e és arányos-e a kriminalizálás.

A TASZ álláspontja szerint a kriminalizálás nem megfelelő eszköz. Amennyiben azonban a holokauszt tagadása bűncselekményt is megvalósít – így például a közösség tagja elleni izgatást, kegyeletsértést, rágalmazást, becsületsértést -, akkor a jogalkalmazó már most is fel tud lépni.

Jelenleg a magyar büntetőjogi rendszerben kimutatható problémák sokkal inkább abból fakadnak, hogy a rendőrség, bíróság, ügyészség nem alkalmazza a meglévő törvényi tényállásokat és nem képes érvényt szerezni a jogerős bírói ítéleteknek.

Sajtóhírekből és a TASZ által ismert ügyekből tudjuk, hogy sok esetben nem indul eljárás, vagy alulminősítenek egyes gyűlölet-bűncselekményeket. Az, ha a törvényi tényállásokat a jogalkalmazó nem alkalmazza, kétséget vet fel azzal kapcsolatban, hogy egy új törvényi tényállást - amelynek társadalomra veszélyessége jóval alacsonyabb, mint a közösség elleni izgatás - vajon a hatóságok alkalmaznák-e.

Az azonban, ha a büntetőjog nem üldözi bizonyos álláspontok hangoztatását, még nem jelenti azt, hogy az államnak is értékítélétől mentesnek kell maradnia. A közhatalmat gyakorlók és a politikusok részéről ugyanis elvárható, hogy minden olyan esetben, amikor a holokauszt tagadásával a holokauszt első, második, harmadik generációs túlélőinek traumáját teszik nevetség tárgyává, akkor az alkotmányos értékek közvetítésével adjanak hangot annak, hogy az ilyen nézetek elfogadhatatlanok.

A büntetőjog elsősorban nem szimbolikus értékek közvetítésére való, az ultima ratio elvből fakadóan a jogalkotónak egyéb eszközöket kell először alkalmaznia.

2. Részletes megjegyzések

A demokrácia egyik alapja a szabad véleménynyilvánítás. A véleménynyilvánítás mindaddig szabad, amíg mások alapjogai nem sérülnek. A holokauszt tagadása sérelmes a túlélőkre és az áldozatok leszármazottaira nézve is. Az, hogy a holokauszt áldozatainak emberi méltóságát sértheti a holokauszt tagadása, kétségtelen. A törvénymódosítási indítvány alkotmányosságát a véleménynyilvánítás szabadsága felől szükséges megközelíteni.

A véleménynyilvánítás **tartalomsemleges szabályozásának** elvéből az következik, hogy nem egyes meghatározott tematikát tilt a jogalkotó, hanem a beszéd hatása alapján fűz jogkövetkezményeket hozzá. A tartalomsemleges szabályozási elv igen fontos alapelv, hiszen ez biztosítja azt is, hogy adott esetben a **kódolt beszéd is büntethető legyen**. Ha a jogalkotó áttöri a tartalomsemleges szabályozási elvet, ezzel megnyílik az út az egyes, meghatározott tartalmak kriminalizálása előtt, amint azt mind az eddigi holokausztagadást kriminalizáló törvénymódosítási indítványokhoz, mind az alkotmány módosításához benyújtott módosító indítványok esetében láthattuk. Ennek következményeként a későbbiekben bármilyen egyéb történelmi esemény kétségbevonása vagy tagadása, az áldozatok becsmérése kriminalizálhatóvá válhat. **Ha nincsenek meg a kellő elvi alapok, akkor előbb vagy utóbb vita tárgyát az fogja képezni, hogy az egyes történelmi tragédiák közül melyik volt fájdalmasabb, jelentősebb, és szubjektív sérelemérzetek határozzák majd meg a**

véleménynyilvánítás szabadságát. Egy ilyen folyamat magában hordozza annak veszélyét is, hogy a jogalkotó hatáskörét túllépve „hivatalos történelmet írjon”.

A törvényi tényállás elemeként szerepel a nagy nyilvánosság. Nagy nyilvánosság a Btk. 137. § 12. pont értelmező rendelkezése szerint a bűncselekménynek a sajtó, egyéb tömegtájékoztatói eszköz, sokszorosítás, illetőleg elektronikus hírközlő hálózaton való közzététel útján történő elkövetését is érteni kell, ami **azt jelenti, hogy bármilyen internetes fórumon, blogon tett megjegyzést három évig terjedő szabadságvesztéssel lenne büntetendő.** Ez a TASZ álláspontja szerint aránytalan és szükségtelen.

Nem felel meg a normavilágosság követelményének a holokauszt áldozata kifejezés. A holokauszt áldozata pszichésen ugyanis nem csak a koncentrációs táborokba és munkaszolgálatra kényszerített személyek lehetnek, hanem a hamis papírokkal bujkálók, védett házban élők, és az ő hozzátartozóik is. A másod- és harmadgenerációs holokauszt-traumában szenvedőket ugyancsak sértheti a holokauszt tagadása². A javaslat azonban nem teszi egyértelművé, hogy a holokauszt áldozatai körébe kik tartoznak, a javaslat indokolása sem terjed ki erre a kérdésre.

Ha kiterjesztően értelmezzük a holokauszt áldozatait, akkor megállapíthatjuk, hogy azok, akik maguk személyesen elszennvedői voltak a vézskorszaknak, már meghaltak. Így az ő egyéni méltóságuk esetében a büntető törvénykönyv már büntetni rendeli a **kegyeletsértést** (Btk. 181. §)³.

A még ma is élők emberi méltóságának védelmére a **rágalmazás** (Btk. 179. §⁴) és a **becsületsértés** (Btk. 180. §⁵) alkalmazható büntető törvénykönyvi tényállások. Az, hogy egyes meghatározott tartalmakhoz a büntetőjog nem rendel egyedi büntetőjogi fenyegetést, nem jelenti azt, hogy az állam ne léphetne fel az ilyen magatartásokkal szemben, ha azok félelemkeltőek vagy az emberi méltóságot sértik.

² Többek közt lásd: Virág Teréz: A vézskorszak hatása a holokauszt-túlélők második generációjának magatartására (2001/1 Múlt és jövő)
http://www.multesjovo.hu/hu/content_one.asp?ContentID=195&PrintedID=12

³ 181. § Aki halottat vagy emlékét a 179. vagy a 180. § ban meghatározott módon meggyalázza, vétséget követ el, és az ott meghatározott büntetéssel büntetendő.

⁴ Rágalmazás

179. § (1) Aki valakiről, más előtt, a becsület csorbítására alkalmas tényt állít vagy hírszettel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ, vétséget követ el, és egy évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

(2) A büntetés két évig terjedő szabadságvesztés, ha a rágalmazást

a) aljas indokból vagy célból,
b) nagy nyilvánosság előtt,
c) jelentős érdeksérelem okozva követik el.

⁵ Becsületsértés

180. § (1) Aki a 179. § esetén kívül mással szemben

a) a sértett munkakörének ellátásával, közmegebízatásának teljesítésével vagy közérdekű tevékenységével összefüggésben,

b) nagy nyilvánosság előtt

a becsület csorbítására alkalmas kifejezést használ, vagy egyéb ilyen cselekményt követ el, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a becsületsértést tettelesen követi el.

A TASZ álláspontja szerint a három évig terjedő szabadságvesztés fenyegetés **eltúlzott büntetési tétel**. Ilyen súlyú büntetési tételek súlyos bűncselekmények esetében kerülnek alkalmazásra. Három évig terjedő szabadságvesztést az emberkereskedelem, a személyi szabadság megsértése vagy a kényszerítés esetében alkalmazott a jogalkotó.

Mint azt már említettük, az, hogy a büntetőjog az egyes tartalmak alapján semleges, még nem jelenti azt, hogy az állam szervei, a közhatalom gyakorlók és a közszereplő politikusok is semlegesek kell maradjanak olyan helyzetben, amikor sok embert sért egy beszéd. A közhatalom gyakorlók ugyanis kötelesek az **Alkotmány értékrendjét közvetíteni**, ami azt jelenti, hogy minden ilyen helyzetben megszólalásaikban kötelesek kifejezni, hogy a holokauszt tagadása elfogadhatatlan.

A TASZ álláspontja szerint ez a fajta politikai, közéleti kötelezettség jóval hatékonyabb, mint bármilyen kriminalizálás.

A javaslat indokolása az Európai Unió Tanácsa 2008. november 28-án a rasszizmus és az idegengyűlölet egyes formái és megnyilvánulásai elleni, büntetőjogi eszközökkel történő küzdelemről szóló kerethatározatra (2008/913/IB kerethatározat) hivatkozik. A Kerethatározat azonban nem tartalmi korlátozást irányoz elő, hanem a beszéd meghatározott következményei, illetve azok veszélye esetén vár el szankciókat. A következmények, veszélyek erőssége, közvetlensége tekintetében a tagállamok az alkotmányos gyakorlatuknak és saját jogi fogalmi rendszerüknek megfelelően szabályozhatnak. A Kerethatározat 7. cikk (1) utal az Európai Unióról szóló Szerződés 6. cikkére és arra, hogy a tagállamok alkotmányos elveit és értékeit a kerethatározat nem kívánja csorbítani. A Kerethatározat 7. cikk (2) bekezdése szerint „ez a kerethatározat semmilyen tekintetben nem kötelezi a tagállamokat arra, hogy olyan intézkedéseket hozzanak, amelyek ellentétesek az egyesülési szabadságra és a véleménynyilvánítási szabadságra, így különösen a sajtószabadságra, illetve az egyéb médiumokon keresztüli véleménynyilvánítási szabadságra vonatkozó alapvető elvekkel, ahogyan azok az alkotmányos hagyományokból vagy a sajtó, illetve egyéb médiumok jogaira, kötelezettségeire és eljárási biztosítékaira irányadó, a felelősség megállapítására vagy korlátozására vonatkozó szabályokból erednek.”

A Kerethatározatból tehát nem következik, hogy a véleménynyilvánítás határaitól vonatkozó magyar alkotmányos rendszert módosítani kell.

A TASZ álláspontja szerint a javasolt tényállás nem illeszkedik az alapjogi rendszerhez és nem felel meg a büntetőjog dogmatikai felépítésének.

Kérjük az előterjesztőt, hogy a büntető törvénykönyvet módosító javaslatát vonja vissza.